

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rec.:] *Polacy w Krasnojarskim Kraju. Wystawa. Biblioteka Jagiellońska 28 X – 15 XI 1999*, [opracowanie Jan Brzeski, Olga Podborska, Jarosław Szarek], Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Stowarzyszenie Wspólnota Polska – Oddział w Krakowie, Komisja Historyczna Związku Sybiraków – Oddział w Krakowie, wyd. Księgarnia Akademicka, Kraków 1999, 47, [16] s.

Publikacja jest w zasadzie pierwszym tego typu opracowaniem zagadnienia obecności Polaków w Kraju Krasnojarskim na Syberii w Rosji XVII-XX w. W kilku rozdziałach przedstawiono kolejne etapy pobytu osób narodowości polskiej nad Jenisejem, począwszy od pionierów zagospodarowywania tych ziem – Pawła Chmielewskiego i Andrzeja Dubieńskiego w XVII w., poprzez osadników i pierwszych zesłańców w XVIII w. (życie i tworzenie miast i osiedli), następnie poprzez Polaków-carskich zesłańców politycznych (szczególnie po Powstaniu Listopadowym i Styczniowym), wcielonych kamie do syberyjskich batalionów carskiej armii, oraz wolnych osiedleńców w XIX w. (szukających tu zatrudnienia jako specjaliści) w czasie istnienia Imperium Rosyjskiego, żołnierzy polskiej armii na Syberii (5. Dywizja Strzelców ok. 1919-1920) w okresie bolszewickiej rewolucji, aż po przymusowych łagierników, przesładowanych, deportowanych w XX w. w okresie sowieckiego komunizmu (np. do Norylska) i współczesne życie potomków polskich zesłańców i osadników już za czasów Federacji Rosyjskiej pod koniec XX w. (np. Dom Polski w Krasnojarsku). W publikacji uwzględniono zatem prawie 400 lat polskiej obecności w Krasnojarskim Kraju. Publikacja uwzględnia także życie religijne syberyjskich Polaków, kościoły, sylwetki księży (np. takie, jak ks. Walter Czyszek), Książka zajmuje się także wkładem Polaków do kultury tego rejonu (np. Włodzimierza Sokołowskiego, architekta guberni jenisejskiej). Publikacja jest pokłosiem wystawy *Wisła-Jenisej-400 lat (Historia Polaków w Krasnojarskim Kraju)* prezentowanej w Krasnojarsku we wrześniu 1999 r., lecz może służyć jako rodzaj lektury wprowadzającej w zagadnienie. Dzieło zawiera ilustracje, w tym m.in. reprodukcje historycznych map, rzadkich dokumentów, oraz unikatowe fotografie przedstawiające osoby i miejsca związane z pobytem Polaków w tym

rejonie Syberii. Warto zwrócić uwagę na syntetyczną tabelę pt. *Etapy przymusowego (zesłania) i dobrowolnego osadnictwa polskiego w Kraju Krasnojarskim* oraz na wykaz pt. *Większe kompleksy lagrowe Kraju Krasnojarskiego*. Książka ma walory poglądowe i edukacyjne, może służyć nauczycielom historii, uczniom, studentom.

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] Poles in Krasnoyarsk Region : An Exhibition. The Jagiellonian Library, October 28th – November 15th, 1999

Abstract (Summary):

The book entitled *Poles in Krasnoyarsk Region: An Exhibition. The Jagiellonian Library October 28 – November 15, 1999* (in Polish: *Polacy w Krasnojarskim Kraju. Wystawa. Biblioteka Jagiellońska 28 X – 15 XI 1999*) is a catalogue of the exhibition that took place in the Jagiellonian Library at the Jagiellonian University of Cracow (Krakow). It was concerned with the history of the Poles who had lived in Krasnoyarsk Region in Siberia, in Russia (17th-20th centuries), and in the Soviet Union (20th century). The book contains a short history of the Poles in Siberia, e.g. Pawel Chmielewski (17th century), Andrzej Dubiński (17th century), and of other Polish exiles (18th-20th century), especially after the November Uprising in 1830-1831, or after the January Uprising in 1863-1864. The book also deals with the history of the Siberian battalions of the tsarist army in the Russian Empire and the Polish Army in Siberia in 1919-1920, especially with the 5th Rifle Division. The book also briefly presents the bolshevik revolution and the prisoners' camps in Krasnoyarsk Region (the so called GULAG), the deportations of Poles to Siberia in the 20th century under the Soviet rule, especially in the town Norilsk. The book also deals with the present life of the Poles (i. e. at the end of the 20th century) in the Russian Federation, e.g. the Polish House in Krasnoyarsk and the contemporary religious life of the Poles centred in the Roman Catholic churches in Siberia, e.g. Polish priests in Siberia (Brother Walter Czyszek). The book also concerns the Polish culture in Siberia, e.g. the life and work of Włodzimierz Sokółowski who created the Siberian architecture in the Governorate of Jenisej Region. The exhibition in the Jagiellonian Library was prepared by the Center for Research and Documentation of the Polish Struggle for Independence. The book has been published in Polish.

Key words:

history, Poles, Krasnoyarsk Region, Siberia, Russia, The Soviet Union, history of Poles in Siberia (17th -20th century), Paul Chmielewski (17th century), Andrew

Dubiński (17th century), Polish exiles (18th - 20th century), the November Uprising of 1830-31, the January Uprising of 1863-64, Siberian battalions of the tsarist army, Russian Empire, Polish Army in Siberia (1919-1920), 5th Rifle Division (1919-1920), bolshevik revolution, prisoners` camps in Krasnoyarsk Region, GULAG, Deportations of Poles to Siberia (20th century), Soviet communism, Norilsk, Russian Federation, Polish House in Krasnoyarsk, religious life of the Poles, Roman Catholic churches in Siberia, Polish priests in Siberia, Fr. Walter Czyszek, Polish culture in Siberia, Vladimir Sokolovsky, Siberian architecture, Governorate of Jenisej Region, documentary exhibition, Jagiellonian Library,

Słowa-klucze:

historia, Polacy, Krasnojarski Kraj, Syberia, Rosja, Związek Sowiecki, Historia Polaków na Syberii (17.-20. wiek), Paweł Chmielewski (17. stulecie), Andrzej Dubieński (17. stulecie), polscy zesłańcy (18-20 stulecie), Powstanie Listopadowe, Powstanie Styczniowe, syberyjskie bataliony carskiej armii, Imperium Rosyjskie, Polska Armia na Syberii (1919-1920), 5. Dywizja Strzelców (1919-1920), bolszewicka rewolucja, łagry w Krasnojarskim Kraju, GUŁAG, Deportacje Polaków na Sybir (XX w.), sowiecki komunizm, Norylsk, Federacja Rosyjska, Dom Polski w Krasnojarsku, życie religijne syberyjskich Polaków, kościoły katolickie na Syberii, polscy księża na Syberii, ks. Walter Czyszek, polska kultura na Syberii, Włodzimierz Sokolowski, architektura syberyjska, gubernia jenisejska, wystawa dokumentalna, Biblioteka Jagiellońska

Bibliografia (Bibliography):

Polacy w Krasnojarskim Kraju. Wystawa. Biblioteka Jagiellońska 28 X – 15 XI 1999, [opracowanie Jan Brzeski, Olga Podborska, Jarosław Szarek], Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Stowarzyszenie Wspólnota Polska – Oddział w Krakowie, Komisja Historyczna Związku Sybiraków – Oddział w Krakowie, wyd. Księgarnia Akademicka, Kraków 1999, 47, [16] s.